

Odkaz na stránku s článkem:

<http://archiv.ihned.cz/c1-64894620-mimochodem-davida-klimese-dohoda-s-lichtenstejnny-je-lepsi-nez-soud-rika-historik>

Dohoda s Lichtenštejnny o pozemcích je mnohem lepší než soud, říká historik

David Klimeš - komentátor HN

24. 11. 2015 00:00 (aktualizováno 06:51)

- Tento měsíc začal soudní spor o pozemky u Prahy, které byly zkonfiskovány po roce 1945 Lichtenštejnům.
-
- Historik Václav Horčíčka vysvětluje, proč je dohoda republiky s knížectvím mnohem lepším řešením než nechat rozjet soud.
- Václav Horčíčka je autorem knihy Lichtenštejnové v Československu.

Vztahy Lichtenštejnska a Česka zůstaly zmrazeny od počátku 90. let a další skoro dvě dekády se nic moc nedělo, říká historik Václav Horčíčka.

autor: HN – Jiří Kořátko

Na jedné straně Lichtenštejnové, na straně druhé český stát. Tento měsíc začal soudní spor o 600 hektarů pozemků v okolí Řičan u Prahy, které byly Lichtenštejnům zkonfiskovány po roce 1945.

Historik Václav Horčíčka z pražské Filozofické fakulty Univerzity Karlovy vysvětluje, proč je dohoda republiky s knížectvím mnohem lepším řešením než nechat naplno rozjet soud.

Horčíčkovo jméno bylo zmíněno během soudního líčení. Nebyl z ničeho obviněn, pouze se soud ve sporu o majetek lichtenštejnských knížat na něho odvolával jako na historika a autora knihy Lichtenštejnové v Československu.

HN: Jaké to je, roky intenzivně pracovat na vyjasnění a vylepšení česko-lichtenštejnských vztahů a nakonec být citován ve sporu o hektary lesa někde za Prahou?

Pro mě je to samozřejmě překvapení. Před mnoha lety jsem si toto téma vybral, protože nebylo nijak souvisle zpracováno, ačkoliv jde o dost významnou kapitolu našich moderních dějin. Nebylo to přitom nic, co je

po desítky let zapadáno prachem. Bylo to nové, aktuální. A pro mě svým způsobem dobrodružství. Byť jsem si nemyslel, že to bude dobrodružství zrovna s tímto průběhem.

Lednice zatím u ledu

Kdyby měl stát zaplatit Lichtenštejnům za čtvrtinu zkonfiskovaného majetku, dosáhla by náhrada asi 7,5 miliardy korun, odhaduje historik Václav Horčíčka.

Lichtenštejnové se nyní soudí alespoň o lesy u Prahy.

Kdysi jim patřil areál v Lednici a mnoho dalších nemovitostí a polností především na Moravě.

HN: Když po desítkách let v roce 2009 Lichtenštejnsko uznalo Českou republiku, ve společném prohlášení nadějně stálo:

"Obě země jsou toho názoru, že se vztahy obou států mohou na základě tohoto společného dědictví rozvíjet a přitom být překonány i rozdílné pozice, které vyvstaly v průběhu proměnlivých dějin." Věřil jste tehdy tomu, že se vztahy obou států vylepší a najde se konsenzus i ohledně role a majetku Lichtenštejnů v České republice?

Vztahy obou zemí zůstaly zmrazeny od počátku 90. let a další skoro dvě dekády se nic moc nedělo. Proto jsem samozřejmě vítal, když se oba státy v roce 2009 uznaly. Doufal jsem, že na základě opravdu podrobného historického výzkumu nakonec dokážou nalézt i nějaké civilizované, evropské řešení pro současnost.

HN: Což ale hádka o hektary lesa za Prahou asi není...

Není. Musela by přijít dohoda, která celý spor spravedlivě řeší.

HN: V roce 2009 šlo jen o diplomatické uznání, o majetku nebylo řečeno ani slovo. Počítal jste s tím, že výsledkem diplomatického oteplení bude i dohoda o sporném majetku především na jižní Moravě?

V rámci normalizace vztahů tím prvním krokem bylo diplomatické uznání a zřízení česko-lichtenštejnské komise historiků. A ano, myslel jsem, že po opravdu důkladném zhodnocení historických faktů se dospěje i k dohodě o majetku.

HN: Co jsou vlastně Lichtenštejnové zač?

Původně jsou dolnorakouskou šlechtou, ale už ve vrcholném středověku se svojí politikou dokázali stát významnou rodinou v celoevropském prostoru. A právě část rodiny zakotvila ve 13. století na Moravě a v dalších staletích zde budovala svou mocenskou základnu. Už před Bílou horou byli Lichtenštejnové jedněmi z nejmajetnějších aristokratů. Po Bílé hoře je známou postavou Karel z Lichtenštejna, který se postavil na stranu Ferdinanda II., a získal tak další majetek.

[Ten nejzbytečnější soud s Lichtenštejnny - čtěte ZDE](#)

HN: To z Lichtenštejnů vytváří onen český dojem kořistnických zrádců stavovského povstání. U soudu se ale řeší jejich historie ve 20. století. Jak se chovali po první pozemkové reformě, která je postihla po vzniku Československa?

Samozřejmě že z reformy radost neměli. Přišli o značnou část majetku a náhrada se rovnala maximálně čtvrtině tržní hodnoty. Ale když se jim diplomaticky nepodařilo ničeho podstatného dosáhnout, Lichtenštejnové se - dokázali podřídit.

HN: Soud ovšem nyní řeší druhou konfiskaci po druhé světové válce. Majetek Lichtenštejnů byl zabaven s tím, že jde o Němce. Je to pravda?

Majetek jim byl zabaven podle takzvaných Benešových dekretů, kdy se vycházelo z jejich národnosti. A ta se odvíjela od toho, co bylo uvedeno během sčítání lidu v roce 1930. Ve sčítacím archu je napsáno, že se pozdější kníže František Josef přihlásil k německé národnosti. Ovšem ten arch má spoustu vad. Asi tou nejzávažnější je, že nebyl podepsán odpovědnou osobou, v té době otcem Františka Josefa, princem Aloisem.

HN: To je jeden ze zásadních dokumentů zmiňovaných u soudu. Pomyslně tedy Lichtenštejnové tahají za delší konec?

Nejsem právník, ale podle mě skutečně ten arch má několik vad a je otázka, zda mohl sloužit jako podklad pro konfiskaci tak rozsáhlého majetku. Lichtenštejnové se vždy bránili tomu, že by byli Němci, protože uváděli své vlastní lichtenštejnské občanství.

HN: A když jim Československo zabavovalo majetek podruhé, také se celkem bez problémů podřídili jako za první republiky?

Využili všech možných prostředků. Odvolali se proti konfiskaci Okresním národním výborem v Olomouci. Pak to skončilo až u Nejvyššího správního soudu. Na jednu stranu rozporovali formální věci a pak argumentovali mezinárodním právem.

HN: A jak to dopadlo?

Je zajímavé, že soudní referent, který dostal případ na starost, měl doložitelně před únorem 1948 o konfiskaci pochybnosti.

Po Únoru však doporučil stížnost Lichtenštejnů zamítnout. Právní tahanice trvaly až do roku 1951. Knížecí rodina nechtěla od svých nároků ustoupit, i když si o výsledku nedělala iluze.

Komunisté soud dlouho protahovali také z praktického důvodu – dokud nebylo rozhodnuto v Československu, bránilo to Lichtenštejnům přenést při na mezinárodní úroveň.

HN: Jako historik jistě nemáte rád otázky "co by, kdyby". Ale zkusme to: označení za Němce je sporné, ale mohli být po válce Lichtenštejnové označeni za zrádce a kolaboranty?

To je opravdu složité říct jednou větou, a právě i proto je potřeba dalšího historického výzkumu. V jejich prospěch hovoří, jak se chovali k českým zaměstnancům za války. Ti jim pak po válce opláceli loajalitou a neúčastnili se kampaně proti nim. Zároveň ale za druhé světové války Lichtenštejnové podnikli kroky k revizi první pozemkové reformy, což už může být sporné. O kolaboraci myslím nešlo, ale o prospěchářství ze změněných poměrů možná ano.

HN: Zajímali se za komunismu Lichtenštejnové o své bývalé majetky?

Především okolo roku 1968 se pokoušeli o kontakty s vládou, ale k ničemu to nevedlo. Dědičný princ František Josef se v roce 1968 dokonce účastnil docela hojně navštívené demonstrace proti sovětské okupaci Československa ve Vaduzu.

HN: Po roce 1989 se Lichtenštejnové pokoušeli o obnovení vztahů. Proč to muselo trvat až do roku 2009?

To je jednoduché: šlo o majetek. Nikdy sice netvrdili, že trvají na jeho plné restituci, ale zcela odepsat ho nikdy nedokázali.

Pro pochopení jejich pozice je důležité si uvědomit, že například Švýcaři německého jazyka byli odškodněni za konfiskace už mezistátní smlouvou z roku 1949. To samé se dohodlo s Rakouskem v roce 1974. Prolomil se tedy onen diktát jazyka, kterým se po válce posuzovalo, kdo byl Němec a kdo ne. Jen na Lichtenštejny nikdy nedošlo.

HN: Počkejte. Chcete říct, že komunisté odškodňovali ty, které po válce prohlásili za Němce a zabavili jim majetky?

Ano. V případě Rakušanů dokonce došlo na některé šlechtické rody, pokud ke konci války držely rakouské občanství. V případě Rakouska tvořila náhrada asi miliardu šilinků, v případě Švýcarska 71 milionů švýcarských franků.

HN: Pak ale nechápu, jak jsme se bez této dohody dobrali onoho roku 2009.

To samozřejmě vědí jen v Černínském paláci. Pravda ale je, že se tak stalo za vlády Mirka Topolánka, kdy byl ministrem zahraničí Karel Schwarzenberg, další šlechtic.

HN: Pracoval jste pro česko-lichtenštejnskou komisi historiků, ačkoliv jste v ní přímo nezasedal. Byla komise úspěšná?

Přes řadu úspěchů bylo zjevné, že komise není podporována se stejným zaujetím z obou stran. Lichtenštejnská strana výrazněji financovala výzkum. Kvůli nedostatku peněz z české strany nebylo možno vyhlásit některé zamýšlené granty, a tak řada aspektů společné minulosti ještě čeká na objasnění.

HN: Není tristní, že to, co se vyzkoumalo, se nyní nestalo podkladem pro jednání českého a lichtenštejnského premiéra, ale z bádání se před nynějším soudem o lesy vytahují pouze jednotlivé pasáže?

Je to škoda. Vůbec nevím, proč k soudu muselo dojít. Když jsme se dokázali dohodnout se Švýcarskem a Rakouskem, tak bych čekal, že se dohodneme i zde.

HN: Navíc té dohody byli schopni komunisté.

Ano. Jasně že Švýcarsko tehdy bylo politicky i obchodně mnohem podstatnější a při dohadování mělo větší váhu než malé Lichtenštejnsko. Navíc Lichtenštejní byli symbolem pobělohorské doby a měli poměrně velké kompaktní majetky především na jižní Moravě.

Ale nezapomeňme, že nejde ve sporu jen o vládnoucí Lichtenštejny. Konfiskovalo se více než třiceti osobám lichtenštejnského občanství a ty bohužel kvůli sporu s knížecí rodinou také přišly o majetek a dosud nebyly odškodněny.

HN: Proč případ nyní dospěl až k soudu? Vždyť současný vládce Jan Adam II. v Česku šest let systematicky prováděl spíše jakousi ofenzivu šarmu. Naposledy tento měsíc byl přítomen při dokončení opravy rodinné hrobky ve Vranově u Brna, která ho stála na 54 milionů. Přitom ji nevlastní a nepochybně se domnívá, že mu byla ukradena.

Samozřejmě jen spekuluji. Podle mě Lichtenštejnové nevnímají soud jako nějaký zlom, ale jako poslední šanci donutit českou stranu sednout si ještě jednou k jednacímu stolu a dohodnout se na nějakém řešení více než půl století trvajícího sporu.

HN: Což mi vychází, že by dohoda měla být alespoň na symbolické náhradě.

To je jedna varianta: s Lichtenštejnem uzavřít podobnou smlouvu, jakou máme se Švýcarskem a Rakouskem. Další variantou je po dohodě obou stran předat věc mezinárodnímu soudu a nechat rozhodnout třetí, nezávislou instanci.

Například mezinárodní soud v Haagu.

HN: Na kolik si Lichtenštejnové cení svůj zkonfiskovaný majetek v dnešních cenách a kolik by v případě vyrovnání činila například čtvrtinová náhrada, jako tomu bylo u švýcarské dohody?

Lichtenštejnská strana si už kdysi nechala odhadnout cenu majetku na přibližně 350 milionů tehdejších švýcarských franků, což by v dnešních cenách bylo velmi hrubým odhadem mezi jednou a 1,5 miliardy franků. Pokud bychom se bavili o čtvrtině z částky, došli bychom k 300 milionům franků, tedy asi k 7,5 miliardy českých korun.

[David Klimeš](#) - komentátor HN